

Cirkulär studieförbund 24:01

Innehåll

01. Nytt system för statsbidrag till studieförbund
02. Uppdaterade bidragsvillkor för studieförbund
03. Kulturens Bildningsverksamhet upphör att ta emot statsbidrag
04. Granskning av Ibn Rushd studieförbund

---

01. Nytt system för statsbidrag till studieförbund

Vid årsskiftet införde Folkbildningsrådet ett nytt system för fördelning av statsbidrag till studieförbunden. Syftet är att i högre grad fördela medel utifrån kvalitetsbedömningar.

Det är dock från och med 2025 som statsbidraget kommer att betalas ut i enlighet med det nya systemet. Under året kommer studieförbunden lämna in underlag och Folkbildningsrådet att göra bedömningar av respektive studieförbund. I september fattas beslut om en treårig bidragsandel för respektive studieförbund alltså åren 2025-2027.

I remissmaterialet inför beslutet förra året menade Folkbildningsrådet att den föreslagna fördelningsmodellen är svår att genomföra för kommunernas och regionernas bidragsgivning till studieförbunden utan kraftigt utökade administrativa insatser både för bidragsgivare och mottagare.

Folkbildningsrådet kommer därför att för de kommuner och regioner som så önskar tillhandahålla kvalitetssäkrad lokal och regional statistik (korrigerad för eventuella felrapporteringar) samt en eller flera modeller för

bidragsfördelning som nära ansluter till Folkbildningsrådets kvalitetsindikatorer.

Under hösten har Folkbildningsrådet bearbetat frågan i en första omgång och bland annat haft ett rundabordssamtal med några utvalda kommuner. Det har även hållits överläggningar med länsbildningsförbunden som är en bra resurs för kommuner och regioners arbete. Avsikten är att under första kvartalet återkomma genom detta cirkulär med en beskrivning av en eller flera modeller.

Det kommer även fortsättningsvis vara möjligt för kommuner och regioner som fördelar medel till studieförbunden att göra det med hjälp av statistik från SCB på det sätt som gjorts tidigare eller välja andra sätt att fördela medel.

02. Uppdaterade bidragsvillkor för studieförbund

Folkbildningsrådet har uppdaterat bidragsvillkoren för studieförbund. Förändringarna görs med anledning av att förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen har uppdaterats.

Ändringarna av förordningen tydliggör Folkbildningsrådets mandat gällande att hålla inne och återkräva statsbidrag i vissa fall. Folkbildningsrådet ska även säkerställa att studieförbund och folkhögskolor inte har skulder eller är försatta i konkurs.

I samband med uppdateringen tydliggörs också att enstaka deltagare som är asylsökande får delta i den verksamhet som studieförbunden gör. Det samma gäller om man är i Sverige med stöd av massflyktsdirektivet.

(Bilaga)

03. Kulturens Bildningsverksamhet upphör att ta emot statsbidrag från Folkbildningsrådet

Under höstens har medlemsorganisationerna i Kulturens bestämt att lägga ned sin folkbildningsverksamhet efter en intern process.

Just nu arbetar de bland annat med att hitta nya hemvister för viss verksamhet, avveckla lokaler och att avveckla medarbetarorganisationen. Medlemsorganisationerna har inte valt att samlat söka samarbete med ett

utvalt studieförbund utan var och en hittar nu de samarbeten som de är intresserade av.

Folkbildningsrådet beslutade därför den 5 december 2023 att Kulturens upphör att ta emot statsbidrag från och med den 1 januari 2024.

04. Granskning av Ibn Rushd studieförbund

Folkbildningsrådet har nyligen beslutat om åtgärder med anledning av en granskning av viss verksamhet inom Ibn Rushd studieförbund.

Folkbildningsrådet tillämpar sedan många år demokrativillkor. Det är en del av de villkor som gäller för att få och använda statsbidrag. För första gången har nu en verksamhet prövats mot demokrativillkoret och en prövning har även skett avseende om företrädare har brutit mot villkoren.

Demokrativillkoret handlar om att studieförbund och folkhögskolor ska förmedla och förankra respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar och att de inte får bedriva eller främja antidemokratisk verksamhet.

Granskningen rörde två studiematerial med religiösa teman.

Folkbildningsrådet har återtagit medel för viss verksamhet och har begärt en åtgärdsplan för att säkerställa hanteringen av studiematerial, etc.

Folkbildningsrådet gjorde i december ett separat cirkulärutskick till kommuner och regioner med fördjupad information enligt bilaga.

Det som hänt därefter är att den efterfrågade åtgärdsplanen har lämnats in och Folkbildningsrådet har lämnat återkoppling på den. Den inlämnade åtgärdsplanen beskriver inte åtgärderna tillräckligt tydligt och konkret för att det ska gå att bedöma om dessa säkerställer att liknande brister inte återupprepas. Studieförbundet behöver därför, senast den 10 februari 2024, konkretisera de åtgärder studieförbundet avser att vidta. I övrigt kvarstår bedömningen från i december.

(Bilaga)

Har du frågor om bidragsgivning till studieförbund mejla studieforbund@folkbildningsradet.se eller ring vår växel 08-412 48 00. Kontaktuppgifter till medarbetare finns på vår webbplats.

Folkbildningsrådet vision är kunskap bildning och handlingskraft i hela samhället. Folkbildningsrådet bidrar till att uppnå visionen genom att skapa förutsättningar för en fri och självständig folkbildning som svarar mot individens och samhällets behov. Läs mer på folkbildningsradet.se

Statsbidrag till verksamhet i studieförbunden

– Villkor och fördelning från och med 2024

Statsbidrag till verksamhet i studieförbunden – villkor och fördelning från och med 2024

Diarienummer 23/00383

Gäller från och med 1 januari 2024 och tills vidare.

Fastställt av Folkbildningsrådet den 29 maj 2023

Reviderad den 19 december 2023

INNEHÅLL

1	Folkbildningspolitiskt mål och förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen	5
1.1	Folkbildningspolitiskt mål	5
1.2	Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen	5
2	Verksamhetens kvaliteter	12
2.1	Bildning.....	12
2.2	Demokrati och delaktighet	13
2.3	Utbildning.....	13
2.4	Civilsamhälle	14
2.5	Kulturliv	14
3	Grundläggande villkor för att erhålla statsbidrag	15
3.1	Grundläggande villkor	15
3.2	Ny statsbidragsmottagare.....	16
4	Verksamhetsvillkor	18
4.1	Ansvar för verksamheten och statsbidragets användning.....	18
4.2	Verksamhetsformer	19
4.3	Övriga avgränsningar	22
4.4	Rapportering av verksamhet.....	22
5	Systematiskt kvalitetsarbete och kontroll	23
6	Fördelning av statsbidrag	25
6.1	Kvalitetsbedömningssystem.....	25
6.2	Fördelningssystemets olika steg	25
7	Bilaga 1 Redovisning av verksamhet	29
7.1	Signering av närvarolistor	29
7.2	Verksamhetsredovisning	29

7.3	Närvarolistan	29
7.4	Personuppgifter och undantag	30
7.5	Kulturprogramrapport	30
7.6	Lagring	30

1 Folkbildningspolitiskt mål och förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen

Det av riksdagen beslutade folkbildningspolitiska målet utgör tillsammans med förordningen om statsbidrag till folkbildningen statens styrning av statsbidraget till folkbildningen. Utöver målet och förordningen gäller de villkor som redovisas i övriga avsnitt i detta dokument och som beslutats av Folkbildningsrådet.

1.1 Folkbildningspolitiskt mål

Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället.

1.2 Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om statsbidrag till folkbildningen.

Syftet med statens stöd till folkbildningen är att

1. stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin,
2. bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen,
3. bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället, och

4. bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Statsbidrag lämnas i den mån det finns tillgång på medel.

2 § Folkhögskolor och studieförbund bedriver utbildnings-, bildnings- och kulturverksamhet. Studerandeorganisationer inom folkhögskolan bevakar de studerandes intressen.

3 § Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna bedriver utbildnings- och bildningsverksamhet.

4 § Folkbildningsrådet är en ideell organisation, där organisationer som företräder folkhögskolor och studieförbund är medlemmar. Enligt organisationens stadgar har Folkbildningsrådet i uppgift att sprida kunskap om folkbildningen och bevaka folkhögskolan som utbildningsform i utbildningssystemet. I dokument som antagits av organisationen ger Folkbildningsrådet anvisningar för folkhögskolornas studieomdömen och intyg.

Förutsättningar för statsbidrag

5 § Statsbidrag enligt denna förordning får lämnas till folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

*/Träder i kraft:2024-01-16/*Folkbildningsrådet beslutar vilka som ska få statsbidrag och fördelar tillgängliga medel till folkhögskolor, till studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

Folkbildningsrådet får besluta att en mottagare av bidrag inte längre ska få statsbidrag om mottagaren inte uppfyller villkoren för att få statsbidrag.

6 § Statsbidrag enligt denna förordning får också lämnas till idrottens studie-, bildnings- och utbildningsverksamhet.

Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna beslutar vilka som ska få statsbidrag och fördelar tillgängliga medel mellan dem.

7 § För att statsbidrag ska lämnas för en verksamhet ska verksamheten ha den inriktning som anges i 1 §.

Statsbidrag får inte användas till verksamheter med kommersiellt syfte eller för kostnader som inte har ett direkt samband med verksamhet som har den inriktning som anges i 1 §.

7 a § Bidrag får inte lämnas till en mottagare som

1. har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten,

2. är i likvidation, eller

3. är försatt i konkurs.

Bidrag får inte heller lämnas till en mottagare som har skulder avseende återkrav av bidrag enligt denna förordning hos Kronofogdemyndigheten.

8 § För att få statsbidrag ska folkhögskolor och studieförbund dessutom uppfylla de villkor som anges i 9-11 a §§ respektive 12 §.

Särskilda villkor för statsbidrag till folkhögskolor

9 § En folkhögskola ska ha en ansvarig styrelse. Styrelsen får vara gemensam för flera folkhögskolor.

Folkhögskolan ska ha en ordning för hantering av studeranderättsliga frågor. Folkhögskolan ska även ha en ordning för att ta tillvara de studerandes intressen i övrigt.

10 § Undervisningen ska vara avgiftsfri för de studerande.

11 § En folkhögskola ska anordna allmänna kurser främst avsedda för studerande som saknar grundskole- eller gymnasieutbildning. Allmänna kurser ska årligen utgöra minst 15 procent av folkhögskolans verksamhet.

Folkhögskolan ska för allmän kurs

1. ställa krav på resultat av lärande som motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom grundskolan respektive gymnasieskolan,

2. utfärda intyg om godkänt resultat från allmän kurs på grundskolenivå från folkhögskola till en studerande som efter genomförd allmän kurs på grundskolenivå bedöms kunna tillgodogöra sig studier på gymnasial nivå, och

3. utfärda intyg om godkänt resultat från allmän kurs på gymnasial nivå från folkhögskola till en studerande, som efter genomförd allmän kurs på gymnasial nivå uppnår de krav som ställs för grundläggande behörighet till högskolestudier enligt högskoleförordningen (1993:100) eller yrkeshögskolestudier enligt förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan.

Till en plats på allmän kurs som finansieras med statsbidrag enligt denna förordning får folkhögskolan anta den som har fyllt 18 år eller ska fylla 18 år under det kalenderår kursen börjar.

11 a § Folkhögskolan ska för utbildning med yrkesinriktning mot arbete som undersköterska

1. ställa krav på resultat av lärande som motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning, och
2. utfärda intyg till den studerande där omfattningen och innehållet i utbildningen framgår och i vilka delar den studerande har uppnått kunskaper som motsvarar minst godkänd nivå i gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning.

Särskilda villkor för statsbidrag till studieförbund

12 § Ett studieförbund ska ha en ansvarig styrelse.

Studiecirkelverksamhet med gemensamma, planmässigt bedrivna studier ska utgöra basen för verksamheten.

I varje studiecirkel eller kulturaktivitet ska det finnas en ledare som är godkänd av en lokal studieförbundsavdelning.

Beslut om statsbidrag

13 § Beslut om statsbidrag ska innehålla uppgifter om bidragsbeloppet, de villkor som är förenade med bidraget och ordningen för utbetalning.

Hinder mot utbetalning

13 a § Folkbildningsrådet och Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna får besluta att ett bidrag som rådet eller studieförbundet har beslutat fördela till en mottagare helt eller delvis inte ska betalas ut om mottagaren av bidraget inte längre uppfyller villkoren för att få statsbidrag eller om det finns grund för återbetalning enligt 16 §. Beslutet gäller omedelbart.

Uppföljning och redovisning

14 § Folkbildningsrådet och Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna ska varje år lämna årsredovisning och budgetunderlag till regeringen enligt de riktlinjer som regeringen meddelar.

15 § Folkbildningsrådet och Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna ska kontinuerligt följa upp och utvärdera verksamheten i förhållande till de syften som anges i 1 § och de villkor som föreskrivits för att statsbidrag ska lämnas.

Folkbildningsrådet och Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna ska, i enlighet med de riktlinjer som regeringen meddelar, lämna regeringen

sådana sakuppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljning och utvärdering.

Folkbildningsrådet ska granska kvaliteten i utbildningen inom de allmänna kurserna och folkhögskolornas eget kvalitetsarbete när det gäller denna utbildning inklusive utfärdande av intyg. Kvalitetsgranskningen ska genomföras med utgångspunkt i en behovsanalys.

15 a § Den som har tagit emot statsbidrag enligt denna förordning är skyldig att lämna sådan ekonomisk och annan redovisning till Folkbildningsrådet respektive Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna som rådet respektive studieförbundet begär för uppföljning och utvärdering av verksamheten.

En revisor ska granska den ekonomiska redovisningen. Även annan redovisning ska granskas av revisor om rådet eller studieförbundet begär det. Revisorn ska vara en auktoriserad eller godkänd revisor. Revisorns rapport över granskningen ska bifogas redovisningen.

Återkrav

16 § Den som har tagit emot statsbidrag enligt denna förordning är återbetalningsskyldig om

1. mottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att statsbidraget har lämnats felaktigt eller med för högt belopp,
2. statsbidraget av något annat skäl än vad som sägs i 1 har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta,
3. statsbidraget inte används för de ändamål det har beviljats för,
4. mottagaren inte lämnar sådan redovisning som avses i 15 a §, eller
5. villkor i beslutet om statsbidrag inte har följts.

16 a § Om en mottagare av statsbidrag är återbetalningsskyldig enligt 16 §, ska Folkbildningsrådet respektive Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna besluta att helt eller delvis kräva tillbaka bidraget.

Om det finns särskilda skäl för det, får Folkbildningsrådet respektive Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna besluta att helt eller delvis avstå från återkrav.

Revision

17 § Staten ska ges möjlighet att utse en revisor i Folkbildningsrådet och Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna. Folkbildningsrådet och Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna ska ersätta staten för kostnaderna för denna revision.

Behandling av känsliga personuppgifter

17 a § Bestämmelsen i 17 d § tillämpas vid behandling av personuppgifter hos studieförbund i den verksamhet som statsbidrag enligt denna förordning har beviljats för.

17 b § Bestämmelsen i 17 d § kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning.

Termer och uttryck i 17 d § har samma betydelse som i EU:s dataskyddsförordning.

17 c § Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns även i lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och i föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

17 d § Sådana personuppgifter som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning (känsliga personuppgifter) som avslöjar etniskt ursprung eller som rör hälsa får med stöd av artikel 9.2 g i samma förordning behandlas av ett studieförbund.

1. om behandlingen är nödvändig för en hantering som motsvarar handläggning av ett ärende hos en myndighet, eller

2. i annat fall, om behandlingen är nödvändig i verksamheten och inte innebär ett otillbörligt intrång i den registrerades personliga integritet.

Vid behandling som sker med stöd av första stycket är det förbjudet att utföra sökningar i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter.

Förvaltningslagens tillämplighet

18 § Vid handläggningen av ärenden enligt denna förordning tillämpas följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900):

- 5 § om legalitet, objektivitet och proportionalitet,
- 10 § om partsinsyn,
- 16-18 §§ om jäv,
- 23 § om utredningsansvaret,
- 24 § om när man får lämna uppgifter muntligt,
- 25 § om kommunikation,
- 31 § om dokumentation av beslut,
- 32 § om motivering av beslut, och
- 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till.

2 Verksamhetens kvaliteter

I detta avsnitt beskrivs vilka kvaliteter i ett studieförbunds verksamhet som utgör förutsättningar för att få statsbidrag. Ett studieförbund ska arbeta med dessa kvaliteter utifrån profil, idégrund och verksamhetsmål.

Kvaliteterna är utgångspunkter för Folkbildningsrådets uppföljning, utvärdering och bedömning av studieförbundets verksamhet.

Verksamhet med dessa kvaliteter ska leda till att de samhällseffekter som uttrycks i statens syften med statsbidraget till folkbildningen uppnås.

2.1 Bildning

Folkbildningen är en bred folklig rörelse som studieförbunden bidrar till att skapa förutsättningarna för. Verksamheten är deltagarstyrd. Studiecirklar och kulturaktiviteter möter människors behov av lärande, kultur, gemenskap och personlig utveckling vid olika tillfällen i livet och ger kunskaper och färdigheter. Studieförbunden arbetar aktivt för att nå en mångfald av människor och ge möjligheter till bildningsresor.

Folkbildningen i studieförbunden är fri och frivillig. Det betyder att deltagarnas bildningsprocesser styrs av deras egna intressen och ambitioner och att studieförbunden är självständiga aktörer i samhället. Cirkelledare och andra pedagogiska ledare är avgörande för kvaliteten i verksamheten. Verksamheten bedrivs med progression, så att den bygger vidare på deltagarnas tidigare kunskaper och färdigheter.

Studieförbundens folkbildningsverksamhet stärker människor och stärker på det viset samhället. Studiecirkeln är det viktigaste redskapet. Studiecirkeln är en flexibel form som bygger på möte, samarbete, samtal, skapande och reflektion med olika betoning på dessa delar. Studiecirkeln är anpassad till deltagares skiftande behov, till samhällsbehov, utbildningsbehov och till olika sammanhang i lokalsamhället, civilsamhället och i kulturlivet.

2.2 Demokrati och delaktighet

De grupper som verkar inom folkbildningen använder demokratiska arbetsformer. Deltagarna får redskap att påverka sin egen situation och samhället. Detta tillsammans med verksamhetens stora omfattning gör att folkbildningen bidrar till ett aktivt medborgarskap och stärker och utvecklar demokratin.

Folkbildningen är kompensatorisk genom att den särskilt verkar med och för dem som samhälle, kulturliv och utbildning annars är mindre tillgängligt för. Studieförbunden når särskilt deltagare som är kortutbildade, deltagare som är utrikes födda och deltagare med funktionsnedsättning. Studieförbunden erbjuder en verksamhet som är tillgänglig för alla.

Studieförbunden är demokratiska aktörer som förmedlar och förankrar respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar. Studieförbunden motverkar diskriminering, bristande jämställdhet och antidemokratiska tendenser.

Studieförbunden inbjuder till inkluderande möten och är på så sätt en integrerande samhällskraft. Studieförbunden verkar för att nå nya deltagare. Genom studieförbundens rikstäckande verksamhet är de en utvecklande, innovativ och demokratistärkande resurs för lokalsamhället och för medborgarna.

2.3 Utbildning

Studieförbunden är en viktig resurs för lärandet som en livslång process.

Studieförbundens verksamhet ger kompetensutveckling och studiemotivation. Den stärker deltagarnas ställning i arbetslivet, särskilt för dem med kort utbildning och dem som står långt från arbetsmarknaden. Därigenom bidrar studieförbunden till att minska utbildningsklyftorna i samhället.

Studieförbundens verksamhet ger deltagare generella kompetenser, som kan valideras av studieförbunden.

2.4 Civilsamhälle

Studieförbunden är en del av civilsamhället. De är demokratiska verktyg för civilsamhället och dess idéutveckling. Studieförbundens verksamhet stödjer föreningslivet att fullgöra sina uppgifter och nå sina mål.

Folkbildningsverksamheten i civilsamhället ger stöd åt ledares och medlemmars kunskapsutveckling och åt ett aktivt föreningsmedlemskap. Verksamheten omfattar en mångfald av inriktningar, även politiska och religiösa, och stödjer deltagarnas fria åsiktsbildning.

Studieförbunden tillgodoser folkbildningsbehov i nya föreningar och rörelser.

Studieförbundens folkbildningsverksamhet med civilsamhällets organisationer kan omfatta samverkan om resurser för genomförandet genom lokaler, ledare, utrustning och studiematerial.

2.5 Kulturliv

Folkbildningen är en kulturarena som täcker hela Sverige. Studieförbunden bidrar till ett rikt och lokalt förankrat kulturliv med en mångfald av uttrycksformer och ett tillgängligt utbud av kulturella fritidsaktiviteter. Utgångspunkten är kulturens egenvärde.

Studieförbunden kompletterar samhällets övriga kulturutbud och sänker trösklarna till kulturen.

Studieförbunden stödjer den lokala amatörkulturen och erbjuder möjlighet till kulturövande och eget skapande med folkbildningens metoder.

Verksamheten innehåller möten mellan yrkesverksamma och ideella kulturutövare. Den erbjuder en rikstäckande arbetsmarknad för professionella kulturskapare.

3 Grundläggande villkor för att erhålla statsbidrag

3.1 Grundläggande villkor

Verksamhet som får statsbidrag ska bedrivas i enlighet med statsbidragsförordningen och i enlighet med Folkbildningsrådets villkor och anvisningar.

Följande villkor rör bidragsmottagarens förutsättningar och kapacitet för att ansvara för en folkbildningsverksamhet:

- Studieförbundets nationella nivå ska vara en juridisk person. Ändring av organisationsform ska godkännas av Folkbildningsrådet.
- Studieförbundet ska ha lokalavdelningar som är godkända av förbundsstyrelsen. Lokalavdelningarna ska utgöra en geografisk indelning av studieförbundet.
- Studieförbundet ska ha minst tre medlemmar som företrädesvis är riksorganisationer inom civilsamhället. Undantag kan beviljas om särskilda skäl finns.
- Studieförbundet ska bedriva en bred folkbildningsverksamhet med god geografisk täckning över Sverige.
- Studieförbundets förbundsstyrelse har ansvar för att varje arrangemang genomförs i enlighet med statsbidragsförordning och villkor.
- Studieförbundet och underliggande juridiska personer ska årligen genomföra revision utförd av auktoriserad revisor.
- Studieförbundet ska lämna de dokument som krävs för bidragsgivningen och de uppgifter som Folkbildningsrådet begär för uppföljning, utvärdering, kontroll och granskning. Dit hör bland annat årsredovisning med revisionsberättelse, verksamhetsberättelse, styrelsesammansättning, stadgar vid ändring, lokalavdelningar, centralt anslutna medlemsorganisationer och samarbetsorganisationer samt mål och planeringsdokument.

- Årsredovisningens ekonomiska redovisning ska omfatta resultat- och balansräkning samt notapparat. Verksamhetsår och kalenderår ska sammanfalla. Det ska framgå hur mycket studieförbundet erhållit i statsbidrag från Folkbildningsrådet. Eventuella övriga statliga medel ska också redovisas. Transfereringar av statsbidragen till lokalavdelningar/enheter ska redovisas. På intäktssidan i resultaträkningen alternativt i not ska statliga bidrag särredovisas. I de fall dessa ej överensstämmer med de belopp som fördelats av Folkbildningsrådet ska i not eventuell periodisering eller annan omfördelning redovisas. Vid periodisering ska noten också hänvisa till aktuell balanspost. Intäkter från verksamhet utanför statsbidraget ska redovisas som egen intäktspost eller i not.
- Studieförbundet ska i enlighet med Folkbildningsrådets anvisningar redogöra för hur eventuellt oförbrukat statsbidrag kommer att användas för folkbildningsverksamhet.

3.2 Ny statsbidragsmottagare

Ny statsbidragsmottagare ska uppfylla ovanstående villkor samt bedriva verksamhet i enlighet med avsnitt 2 Verksamhetens kvaliteter.

Utöver villkoren tillämpas följande kriterier för bedömningen av om ansökan ska beviljas:

- Verksamheten tillgodoser nya bildnings- och utvecklingsbehov.
- Det finns ett ekonomiskt utrymme inom folkbildningsanslaget.
- Ansökan kommer från organisationer som saknar tillgång till studieförbund.
- Verksamheten innebär pedagogisk förnyelse av folkbildningen.
- Verksamheten tillför lokala och regionala värden.
- Vägen till att bli ordinarie statsbidragsmottagare har flera steg:
- Organisationen ska under minst två år bedriva och dokumentera en folkbildningsverksamhet som uppfyller villkoren för statsbidrag. För att kunna göra ansökan om nästa steg ska verksamheten under ett år omfatta minst 50 000 studietimmar och 3 000 unika deltagare.
- Under det år som dessa verksamhetsmål uppnås kan organisationen ansöka om en försöksperiod om tre år under vilken den får ett statsbidrag. För att kunna göra ansökan om att bli ordinarie

statsbidragsmottagare ska verksamheten under försöksperiodens avslutande år uppgå till minst 100 000 studietimmar och 6 000 unika deltagare.

- Efter ett beviljande av ansökan att bli ordinarie statsbidragsmottagare ska fortsättningsvis verksamheten årligen uppgå till minst 100 000 studietimmar och 6 000 unika deltagare. Om värdena understiger detta ska en åtgärdsplan upprättas för att åter uppnå värdena. Om detta inte lyckas kan Folkbildningsrådet besluta om att studieförbundet inte längre ska vara statsbidragsmottagare.

Folkbildningsrådet tillhandahåller anvisningar om ansökningsförfarandet.

4 Verksamhetsvillkor

4.1 Ansvar för verksamheten och statsbidragets användning

När studieförbund använder statsbidrag i en verksamhet ska studieförbundet i alla led ta ansvar för och kunna redovisa varje användning av bidraget.

När statsbidrag används i en verksamhet ska det alltid framgå att studieförbundet är arrangör.

4.1.1 Ansvar vid samverkan

Studieförbundet kan genomföra sin verksamhet i samarbete med medlemsorganisationer och samverkansparter. När flera parter samarbetar om verksamheten har studieförbundet ansvar för sin del av finansieringen och därtill ett ansvar för att hela arrangemanget genomförs i enlighet med statsbidragsvillkoren.

Statsbidraget får inte användas till ett allmänt verksamhets- eller organisationsstöd. För organisationer med en stor andel folkbildningsmässig verksamhet ansvarar studieförbundet för en rimlighetsbedömning av vad som kan finansieras med statsbidrag.

Föreningsverksamhet såsom sammanträden, förenings- eller planeringsmöten och liknande, kan inte genomföras med statsbidrag.

Verksamhet som en myndighet, kommun eller ett annat organ än Folkbildningsrådet har finansieringsansvar för, kan inte finansieras med statsbidrag.

Studier som ingår i personalutbildning eller som är ett led i formella utbildningsprogram, till exempel inom det ordinarie skolväsendet, kan inte genomföras med statsbidrag.

Verksamhet som tillkommit på uppdrag och därigenom har annan finansiering kan inte bedrivas med statsbidrag.

4.1.2 Ansvar för kostnader

En samverkanspart eller privatperson som har haft utlägg kan enbart få ersättning för kostnader direkt förknippade med en specifik folkbildningsverksamhet. Studieförbundet ska avgöra vad som är en skälig kostnad.

Kostnadsersättning får inte bytas mot bidragsförmedling, exempelvis baserad på schabloner såsom omfattningen av verksamheten.

Kostnadsersättning utöver arvode, reseersättning, studiematerial, förbrukningsmateriel och lokalkostnader får inte ges till privatpersoner. Kostnadsersättning som avser privatbostad eller privat konsumtion är inte tillåten.

Oavsett omfattning av kostnadsersättning ska studieförbundet dokumentera hur ersättningen avser en specifik folkbildningsverksamhet och kunna uppvisa kvitton eller motsvarande.

4.1.3 Ansvar för pedagogik

Studieförbundet har ansvar för planering, genomförande och uppföljning av folkbildningsverksamheten.

Den viktigaste delen av studieförbundets pedagogiska ansvar är att utbilda och godkänna ledare för studiecirkel och övriga aktiviteter.

Studieförbundets lokalavdelningar ska ha rutiner för godkännande av dessa ledare. Ett godkännande innebär att lokalavdelningen bedömer att ledaren är lämplig för och har den kompetens som krävs för uppdraget.

Verksamheten i alla studiecirkel och andra grupper ska bedrivas planmässigt genom en dokumenterad plan som gruppen gemensamt utarbetar eller genom planer utformade på lokal eller nationell nivå i studieförbundet.

4.2 Verksamhetsformer

Statsbidrag kan ges för verksamhetsformerna studiecirkel, annan folkbildningsverksamhet och kulturprogram.

Verksamheten kan genomföras genom fysiska sammankomster, på distans eller i kombination. Deltagare i en sammankomst måste delta samtidigt.

4.2.1 Studiecirkel

Studiecirkeln ska:

- Ha en gruppstorlek om minst tre och högst 20 deltagare inklusive cirkelledaren.
- Ha en omfattning per vecka om högst tre sammankomster om vardera fyra studietimmar. En studietimme är 45 minuter.
- Ha minst tre sammankomster och minst nio studietimmar. Varje sammankomst ska ha minst tre deltagare, inklusive ledaren.

Deltagarna:

- Ska fylla minst 13 år under verksamhetsåret.
- Ska ha varit närvarande vid minst nio studietimmar och minst tre sammankomster, varav minst en gång vid de tre första sammankomsterna. Enstaka undantag kan göras för vikarierande ledare.
- Får delta maximalt 480 studietimmar per år i studiecirkel och annan folkbildningsverksamhet. Undantag gäller för ledare som anställts eller arvoderats av studieförbundet enligt kollektivavtal.

Studiecirkel i kursform

En studiecirkel i kursform ska bedrivas sammanhållet och undantas från villkoret om högst tre sammankomster per vecka om vardera fyra studietimmar.

En studiecirkel i kursform:

- Ska rikta sig till deltagare som är kortutbildade eller står långt från arbetsmarknaden.
- Ska syfta till att stärka deltagarnas ställning på arbetsmarknaden genom utbildning eller validering.
- Får inte ha deltagaravgift annat än för studiematerial.

4.2.2 Annan folkbildningsverksamhet

I annan folkbildningsverksamhet kan studieförbundet genomföra verksamhet i friare former, till exempel workshoppar eller liknande. Verksamhet i annan folkbildningsverksamhet ska ge studieförbundet möjlighet att pröva nya former och utveckla nyskapande folkbildningsverksamhet.

Sammankomsterna i annan folkbildningsverksamhet kan vara längre och genomföras tätare än i studiecirkel. Antalet sammankomster kan vara en eller flera. Deltagarna kan vara fler än i studiecirkeln.

Annan folkbildningsverksamhet ska ha:

- En omfattning av minst en studietimme, det vill säga 45 minuter.
- En gruppstorlek om minst tre godkända deltagare inklusive ledaren.

Deltagarna:

- Ska fylla minst sex år under verksamhetsåret.
- Får delta max 480 studietimmar per år i annan folkbildningsverksamhet och studiecirkel. Undantag gäller för ledare som anställts eller arvoderats av studieförbundet enligt kollektivavtal.

4.2.3 Kulturprogram

Kulturprogram kan vara föreläsning, sång/musik, dramatisk framställning, film/foto/bild, dans, utställning, litteratur, konst/konsthantverk eller tvärkulturell verksamhet.

Kulturprogram ska:

- Framföras inför, eller tillsammans med, minst fem deltagare utöver medverkande och studieförbundets ledare.
- Utannonseras i förväg.
- Pågå minst 30 minuter.

Deltagarna ska:

- Fylla minst 13 år under verksamhetsåret.

Ett sammanhållet arrangemang som vänder sig till samma deltagare rapporteras som ett kulturprogram även om det innehåller flera medverkande eller olika kulturformer.

Flera studieförbund kan samverka om att med statsbidrag finansiera ett kulturprogram vid större evenemang.

Utställning kan endast rapporteras en gång per plats den visas, oavsett visningstidens längd.

4.3 Övriga avgränsningar

Utöver ovanstående gäller följande avgränsningar för vad statsbidraget kan användas till. Därtill bör varje studieförbund ha avgränsningar som berör dess sammanhang.

- Endast folkbildningsverksamhet arrangerad i Sverige kan genomföras med statsbidrag.
- Endast personer som är folkbokförda, eller har tillfälligt uppehållstillstånd (enstaka deltagare), i Sverige eller är medborgare i EU- eller Eftaländer, kan rapporteras som underlag för statsbidrag.
- Anställda av uppdragsgivare inom offentlig verksamhet kan inte på sin arbetstid vara ledare i verksamhet som genomförs med statsbidrag.
- Att delta i folkbildningsverksamhet ska vara frivilligt. Därför kan inte verksamhet där deltagares närvaro är kopplad till ekonomisk ersättning från det allmänna, till exempel socialtjänsten eller Försäkringskassan, genomföras med statsbidrag.
- Verksamhet vars syfte är produktion kan inte finansieras med statsbidrag. Det samma gäller verksamhet vars syfte är utövande av lek, spel och idrott.

4.4 Rapportering av verksamhet

Studiecirkel och annan folkbildningsverksamhet ska dokumenteras genom en närvarolista som förs digitalt i anslutning till varje sammankomst. Kulturprogram ska dokumenteras genom en rapport som förs digitalt i anslutning till genomförandet.

Verksamhet som statsbidrag används för ska rapporteras i redovisningssystemet STUV, Studieförbundens verksamhetsredovisning.

Folkbildningsrådets anvisningar om rapportering av verksamhet finns i bilaga 1. Tillkommande anvisningar meddelas löpande av Folkbildningsrådet.

5 Systematiskt kvalitetsarbete och kontroll

Studieförbundet ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete som säkerställer att statsbidraget används för sitt syfte och kvalitetssäkrar verksamheten.

Det systematiska kvalitetsarbetet utgör ett kontinuerligt utvecklings- och förbättringsarbete som utvecklas i takt med organisationens och omvärldens förändring. Det är en pågående process som identifierar fel och brister och belyser vad som påverkar och orsakar såväl önskade som oönskade resultat. Det visar på verksamhetens måluppfyllelse och på om ytterligare uppföljning eller utvärdering behöver genomföras.

Studieförbundets systematiska kvalitetsarbete ska bedrivas både centralt och lokalt. Det bidrar till att planera, följa upp, analysera, dokumentera och utveckla organisationen.

Studieförbundet kan med fördel använda ett kvalitetsledningssystem för att systematisera kvalitetsarbetet med utgångspunkt i ett anpassat standardramverk.

Folkbildningsrådets uppgift är att följa upp att studieförbundet utför den egna kontrollen så att felaktigheter så långt möjligt förebyggs, upptäcks och rättas till samt att studieförbundet uppfyller de krav som ställs på mottagare av statsbidrag.

Studieförbundets systematiska kvalitetsarbete ska innefatta följande områden:

- Studieförbundet ska bedriva ett systematiskt internt etik- och gränsdragningsarbete, exempelvis genom nationellt samordnade etikgrupper, lokala kvalitetsansvariga eller styrande riktlinjer.
- Studieförbundet ska ge relevant utbildning till alla organisationsföreträdare, såväl ledare i verksamheten som anställda och förtroendevalda.
- Studieförbundet ska kontinuerligt, under pågående verksamhetsår och i efterhand, pröva den verksamhet som finansieras med

statsbidrag. Risk- och sårbarhetsanalys ska vara en integrerad del av förbundets arbete med bidragsuppföljning och kontroll. Arbetet med intern styrning och kontroll kan med fördel organiseras utifrån ett beprövat ramverk, vilket vanligen innehåller delarna riskbedömning, kontrollaktiviteter, information och kommunikation samt uppföljning och övervakning.

- Studieförbundet ska genomföra rimlighetskontroller i pågående verksamhet.
- Studieförbunden ska samarbeta för att identifiera risker och utreda möjliga fel samt gemensamt genomföra registerbaserad kontroll av pågående verksamhet minst två gånger per år.
- Studieförbundet ska utföra revisionsinsatser och efterkontroller. Folkbildningsrådet ger anvisningar för redovisningen. Vid behov fördjupar Folkbildningsrådet uppföljningen inom olika områden.
- Studieförbundet ska ha ett system för avvikelshantering.
- Studieförbundet ska lämna rättelser när man upptäckt fel i verksamheten eller användningen av statsbidrag. I det fall statsbidrag lämnats till ett studieförbund för verksamhet som i efterhand visat sig vara fel kan Folkbildningsrådet minska framtida statsbidrag.
- Studieförbundet ska utan dröjsmål anmäla omständigheter som kan tyda på systematiska fel, oegentligheter eller felaktigt utnyttjande av statsbidrag till Folkbildningsrådet.
- Studieförbundet ska efter avslutat verksamhetsår genomföra en självvärdering av verksamhetsutfall utifrån Folkbildningsrådets anvisningar.

6 Fördelning av statsbidrag

6.1 Kvalitetsbedömningssystem

Statsbidraget till studieförbunden fördelas i ett kvalitetsbedömningssystem.

Utgångspunkten för fördelningssystemet är att den samlade folkbildningsverksamheten, bedriven utifrån studieförbundens olika mål och profiler, har goda förutsättningar att uppfylla statens syften med statsbidraget. Syftet med att betona profilerna är att bidra till att folkbildningsverksamheten bedrivs i en mångfald av miljöer och att stärka kvaliteten i verksamheten.

Fördelningsmodellen bygger på ett treårigt schema. För varje treårsperiod beslutas om en bidragsandel för varje studieförbund. Andelen ligger fast under treårsperioden, men kan påverkas av om det finns stora brister i verksamheten, om nya studieförbund behöver ta plats eller om andra grundförutsättningar ändras.

Bidragsandelarna fastställs i en bedömningsmodell med indikatorer och med stöd av en extern referensgrupp. Studieförbundens verksamhetsmål för kommande treårsperiod bedöms utifrån måluppfyllelsen i föregående period. Kvantitativa mått ingår i bedömningens olika delar, men utgör inte en huvudsaklig grund för den. Uppföljning och utvärdering ger underlag för bedömningen, liksom omvärldsanalys och risk- och sårbarhetsanalys.

När andelar för en ny treårsperiod ska beslutas är tidigare andel en viktig utgångspunkt. Syftet är att garantera upparbetade verksamheter och skapa stabilitet och kontinuitet i bidragsgivningen.

6.2 Fördelningssystemets olika steg

6.2.1 Studieförbundet gör ett verksamhetsåtagande

Inför bedömningen ska studieförbundet ta fram ett bidragsunderlag i form av ett verksamhetsåtagande för en kommande treårsperiod.

Verksamhetsåtagandet ska beskrivas främst i verksamhetstermer. Det ska

inte innehålla en ekonomisk budget. Det ska inte vara nedbrutet på lokal eller regional nivå, utan ska ge utrymme för varje studieförbunds lokala variationer.

Underlaget ska innehålla:

- Beskrivning av studieförbundets profil inklusive eventuella etablerade och profilskapande verksamhetsområden eller arbetssätt samt angivande av önskemål om hur profilen ska följas upp.
- Beskrivning av hur studieförbundet självständigt och profilerat ansluter till den omvärldsanalys som tagits fram av Folkbildningsrådet i en gemensam process med samtliga studieförbund.
- Beskrivning av hur studieförbundet självständigt och profilerat ansluter till de kvaliteter som anges i avsnitt 2 genom att ange mål för de indikatorer som Folkbildningsrådet tagit fram i dialog med studieförbunden.
- Verksamhetsram. Planerat läge per år i kommande treårsperiod redovisat på av Folkbildningsrådet anvisade parametrar.
- Självvärdering av måluppfyllelse för pågående treårsperiod.
- Självvärdering av kommande treårsperiod utifrån risk- och sårbarhetsanalys.

6.2.2 Folkbildningsrådet gör ett bedömningsunderlag

Underlaget för bedömningen av studieförbundens kommande bidragsandel sammanställs av Folkbildningsrådet och utgörs av:

- Studieförbundens verksamhetsåtaganden.
- Resultatet av uppföljningar (verksamhets- och deltagarstatistik, efterlevnad av villkor, resultat av internkontroll och eventuella avvikelser som hanterats av Folkbildningsrådet).
- Resultatet av utvärderingar (utvärdering av indikatorutfall och särskilda utvärderingar).
- Folkbildningsrådets risk- och sårbarhetsanalys.

Utifrån bedömningsunderlaget görs en analys per studieförbund.

6.2.3 Folkbildningsrådet bedömer och gör förslag till bidragsandelar

Folkbildningsrådet gör en helhetsbedömning per studieförbund utifrån bedömningsunderlaget och gör förslag till hur bidragsandelar ska förändras.

Till stöd i att göra helhetsbedömningen tillsätter Folkbildningsrådets styrelse en bedömargrupp. Den ska bestå av från enstaka studieförbund oberoende personer som har god kännedom om folkbildning och om studieförbundens förutsättningar.

Huvudfrågor för bedömningen är:

- På vilket sätt och i vilken grad innehåller verksamheten de kvaliteter som ingår i Verksamhetens kvaliteter (värden på indikatorer utifrån avsnitt 2 i villkoren)?
- Hur bidrar studieförbundets profil till hög kvalitet i folkbildningsverksamheten?
- Hur förvaltar och utvecklar studieförbundet den upparbetade verksamhetens omfattning?
- Hur relevant är studieförbundets verksamhetsåtagande och i vilken grad har studieförbundet kapacitet att genomföra det?
- Är verksamheten av sådan kvalitet att den har förutsättningar att bidra till att uppfylla statens syfte med bidraget?

Bedömningen resulterar för varje studieförbund i en sammanvägd bedömning som rör förändring av bidragsandelar.

6.2.4 Folkbildningsrådet beslutar om bidragsandel

Folkbildningsrådets styrelse beslutar för varje studieförbund om en treårig bidragsandel som är knuten till respektive studieförbunds verksamhetsåtagande.

6.2.5 Studieförbunden genomför verksamheten

Studieförbundet genomför verksamheten i enlighet med sitt åtagande.

6.2.6 Folkbildningsrådet genomför årlig uppföljning och måldialog

Folkbildningsrådet genomför en årlig uppföljning av varje studieförbund för att följa utvecklingen, för måldialog och för kontroll.

6.2.7 Folkbildningsrådet utvärderar

Verksamhetens resultat undersöks med stöd av indikatorer och särskilda jämförande utvärderingar med avsikt att göra kvalitativa bedömningar.

Ett urval indikatorer används för att belysa verksamheten dels aggregerat på nationell nivå, dels när så är möjligt på kommunnivå.

Indikatorerna kan variera över tid och nya kan utvecklas genom förändrade mätmetoder. Indikatorerna tas fram i dialog med studieförbunden. För uppföljning av profiler kan studieförbundsspecifika indikatorer användas.

En indikator kan användas för att belysa flera områden.

Vid sidan av kvantitativa indikatorer görs kvalitativa bedömningar inom områden där mätningar är svåra eller där ett kluster av kvantitativa data krävs. Det gäller bland annat studieförbundens profiler.

Fördjupade utvärderingar görs dels av olika frågor knutna till de fyra dimensionerna individ (deltagare), förening (civilsamhälle), lokalsamhälle och nationellt, dels av de kvaliteter som studieförbunden försöker bygga i anslutning till dessa dimensioner. Utvärderingarna söker samband mellan verksamhet och effekter och stödjer på så sätt en utveckling av bidragssystemet. Utvärderingarna görs främst jämförande, men kan även göras avseende enskilda studieförbund vid behov. Inför en ny treårsperiod görs en sammanställning av utvärderingarnas resultat.

7 Bilaga 1 Redovisning av verksamhet

7.1 Signering av närvarolistor

Närvarolistor och kulturprogramrapporter ska signeras av ledaren med en e-legitimation som innehar kvalitetsmärket Svensk e-legitimation.

I och med signeringen intygar ledaren att de lämnade uppgifterna är korrekta. Signeringen kan inte överlåtas till någon som ej närvarat.

I det fall särskilda skäl föreligger kan signering göras med hjälp av SMS-kod. I särskilt motiverade fall kan signering göras med namnteckning.

7.2 Verksamhetsredovisning

Studieförbund ska årligen inrapportera den verksamhet som bedrivits med statsbidrag i två delar:

- STUV (studieförbundens verksamhetsredovisning) med gruppuppgifter.
- Deltagarrapport med personuppgifter.

Folkbildningsrådet meddelar årligen anvisningar för vilka uppgifter som ska ingå i rapporteringen, samt datum för rapporteringen.

7.3 Närvarolistan

Följande uppgifter vilka ligger till grund för statsbidrag och redovisas i STUV-systemet ska framgå av närvarolistan, dock inte personnummer: verksamhetsår, förbund och avdelning, arrangemangstyp, verksamhetsform och arrangemangsnummer, ämne/rubrik, deltagare med namn och kontaktuppgifter (till exempel adress, telefon, e-post), deltagares närvaro per datum för sammankomst.

Av närvarolistan ska framgå om det förekommit distansinslag av betydelse för studierna som helhet, oavsett hur stor del av tiden dessa omfattar. Distansverksamhet rapporteras i en lokalavdelning.

7.4 Personuppgifter och undantag

I studiecirkel och annan folkbildningsverksamhet krävs rapportering av uppgifter om deltagares personuppgifter.

Undantag från personnummerrapportering accepteras för följande kategorier: deltagare med tillfälligt uppehållstillstånd i Sverige, medborgare i EU- och Eftaländer, person med skyddad identitet, person med LMA-kort/uppehållstillståndskort och person med samordningsnummer.

7.5 Kulturprogramrapport

Kulturprogram dokumenteras genom en rapport som ska innehålla de uppgifter som redovisas i STUV-systemet för statsbidrag.

7.6 Lagring

Närvarolistan och kulturprogramrapporten är att betrakta som juridiska dokument och underlag för genomförd samhällsstödd verksamhet vid en eventuell granskning. Dokumenten ska lagras i sju år enligt bokföringslagen (1999:1078). De tre senaste åren ska skyndsamt kunna tillgängliggöras vid en eventuell uppföljning

Statsbidrag till Ibn Rushd studieförbund

Folkbildningsrådet har nyligen beslutat om åtgärder med anledning av en granskning av viss verksamhet inom studieförbundet Ibn Rushd. I media och i debatten framförs olika åsikter om ärendet. Folkbildningsrådet finner ingen anledning att bemöta detta utöver det som framgår av beslutet, som bifogas detta brev.

Den verksamhet som har granskats fanns i kommunerna Helsingborg, Gävle, Bollnäs och Ovanåker och den avslutades under 2021 enligt de uppgifter Folkbildningsrådet har.

Granskningen har gjorts som en del av Folkbildningsrådets löpande arbete med att bedöma avvikelser från efterlevnaden av de villkor som gäller för statsbidraget och har i detta fall skett i förhållande till de demokrativillkor som Folkbildningsrådet tillämpar.

Folkbildningsrådet genomför också årligen uppföljningar av alla studieförbund, och i dessa finns inga särskilda anmärkningar mot Ibn Rushd, förutom den nu aktuella granskningen som rör en mycket begränsad del av verksamheten. Folkbildningsrådet har därför inte haft anledning att pröva hela statsbidraget för Ibn Rushd.

I en av Folkbildningsrådet tidigare beställd rapport – *När tilliten prövas* (2019) av professor Erik Amnå – redogjordes för en framgångsrik folkbildningsverksamhet, där Ibn Rushd lyckas nå grupper som står långt från det etablerade samhället. Studieförbundet ansågs bidra till att stärka och utveckla demokratin. Folkbildningsrådet bedömde då att Ibn Rushd inte hade brutit mot demokrativillkoret.

Nu föreligger dock ett sådant fall. Folkbildningsrådet har därför återtagit medel för viss verksamhet och har begärt en åtgärdsplan för att säkerställa

hanteringen av studiematerial etc. Folkbildningsrådet finner i nuläget inte anledning att vidta några ytterligare åtgärder.

Folkbildningsrådet rapporterar årligen till regeringen om studieförbundens verksamhet och om eventuella avvikelser, inklusive demokratifrågorna.

Om det finns frågor kontakta Morgan Öberg, enhetschef, telefon 0790-68 58 80 eller funktionsbrevlåda studieforbund@folkbildningsradet.se.

Med vänlig hälsning

Mats Bernerstedt
Tillförordnad generalsekreterare

Beslut i granskningsärende

Sammanfattning

Folkbildningsrådet konstaterar, efter genomförd granskning, att Ibn Rushd Studieförbund brustit i efterlevnaden av grundläggande villkor för att erhålla statsbidrag vad gäller viss verksamhet.

Granskningen har två delar. Den första frågan initierades med anledning av uppgifter i media och rörde huruvida företrädare för studieförbundets samarbetsorganisationer agerat i strid med villkoret att studieförbundet ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar och inte får bedriva eller främja antidemokratisk verksamhet.

Den andra frågan rör användningen av visst material i verksamheten, vilket uppmärksammades i granskningsarbetet.

Vad gäller den första frågan har det i granskningen framkommit att såväl studieförbundet som dess medlemsorganisation och övriga berörda samverkansparter tar avstånd från de händelser som framkommer i reportaget. Folkbildningsrådets bedömning är att de individer som uttalade sig är att anse som företrädare för organisationen, men att det inträffade inte utgör systematiska överträdelser och att de åtgärder som vidtogs av studieförbundet är rimliga.

Vad gäller den andra frågan, vilken framkommit vid Folkbildningsrådets granskning och föranlett fördjupade granskningsåtgärder, är att det i vissa delar av verksamhet hos Ibn Rushd förekommit studiematerial som är oförenligt med både statsbidragsvillkoren och svensk lag. Det är material

som bland annat innehåller teman som rör barnäktenskap, barnaga och homosexualitet.

Att materialen har förekommit i verksamheten är ostridigt. Studieförbundet har under utredningen dels lämnat i viss mån motstridiga uppgifter om hur och i vilken utsträckning de aktuella materialen har använts i verksamheten, dels inte kunnat styrka påståendet att de har använts med ett folkbildningsmässigt förhållningssätt.

Folkbildningsrådets bedömning är att studieförbundet, inom ramen för den granskade verksamheten, har brutit i tre delar:

- Efterlevnaden av det grundläggande villkor som anger att studieförbundet ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar och inte får bedriva eller främja antidemokratisk verksamhet.
- Efterlevnaden av det grundläggande villkor som anger att studieförbundet ska lämna de uppgifter som Folkbildningsrådet begär för att kunna fullfölja sitt myndighetsuppdrag.
- Efterlevnaden av det grundläggande villkor som anger att studieförbundet ska använda statsbidraget till det ändamål det beviljats för och ha ett tydligt anordnarskap i all verksamhet.

Ibn Rushd ska återbetala statsbidrag för den aktuella verksamheten, 146 900 kronor, och senast den 10 januari 2024 redovisa en åtgärdsplan.

Studieförbundet måste vidta konkreta åtgärder, bland annat säkerställa högt ansvarstagande och problematiserande kontext samt rutiner kring val av material, så att konstaterade brister inte upprepas.

Beslut

Folkbildningsrådet konstaterar, efter genomförd granskning, att Ibn Rushd Studieförbund brutit i efterlevnaden av grundläggande villkor avseende viss verksamhet. Folkbildningsrådet beslutar därför att Ibn Rushd ska återbetala statsbidrag om 146 900 kronor samt inkomma med en åtgärdsplan senast den 10 januari 2024.

Bakgrund

Den 11 maj 2022 sände Sveriges Television Uppdrag gransknings reportage ”Sexköp i Allahs namn”. I reportaget kontaktas ett antal personer i shiamuslimska församlingar runt om i landet och får svara på frågor om tidsbegränsade giftermål (benämnt “muta’h” inom shiaislam, i reportaget kallat ”njutningsäktenskap”). Tidsbegränsade äktenskap inom shiaislam är något som kan jämföras med den kristna förlovningen. I reportaget belyses dock att kvinnor i utsatt situation kan ha farit illa genom att mot betalning ingå tidsbegränsade äktenskap, något som likställs med prostitution.

Flertalet av församlingarna som kontaktades i reportaget var vid tidpunkten medlemmar i Islamiska Shiasamfunden i Sverige (ISS). ISS är ett partipolitiskt obundet, ideellt och religiöst trossamfund och en paraplyorganisation för shiamuslimska föreningar i Sverige. ISS var vid tillfället en av medlemsorganisationerna i Ibn Rushd studieförbundet, med vilken man samverkat kring folkbildning med stöd av statsbidrag.

Folkbildningsrådet inledde, mot bakgrund av uppgifter i reportaget och efter en inledande kontakt med studieförbundet, en granskning av huruvida studieförbundet följt de grundläggande villkoren för att erhålla statsbidrag, Särskilt med avseende på det villkor som anger att studieförbundet ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar och inte får bedriva eller främja antidemokratisk verksamhet. Den initiala frågan i granskningen rörde, mer specifikt, om företrädare för studieförbundets samverkansparter agerat i strid med detta villkor. Inom ramen för granskningen har även förekomsten av visst material i verksamheten kommit att ifrågasättas. I detta beslut tar Folkbildningsrådet ställning till dessa frågor i två delar.

Under granskningen har studieförbundet inkommit med redovisningar av utredningsinsatser samt kompletterat dessa på Folkbildningsrådets begäran. Folkbildningsrådet har även genomfört egna granskningsåtgärder i form av besök hos studieförbundet, dokumentanalys och fördjupad kontroll av uppgifter i ärendet.

Motivering av beslutet

Rättslig reglering

Folkbildningsrådet omfattas i sin myndighetsutövning av offentlighetsprincipen¹ och ett antal förvaltningsrättsliga bestämmelser². Folkbildningsrådets handläggning av ärenden ska därför präglas av transparens, rättssäkerhet, saklighet och opartiskhet. Beslut i ärenden ska vidare vara motiverade och proportionerliga.

Det rättsliga stödet för att granska misstänkta avvikelser från statsbidragsvillkoren finns i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Av § 16 framgår det att Folkbildningsrådet får besluta att helt eller delvis kräva tillbaka statsbidrag på vissa grunder, bland annat om villkor inte har följts.

I detta ärende tar Folkbildningsrådet ställning till om studieförbundet har följt Folkbildningsrådets grundläggande villkor för att erhålla statsbidrag (Statsbidrag till studieförbund – Villkor och fördelning, kapitel 2), som anger att studieförbundet ska

- förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar och får inte bedriva eller främja antidemokratisk verksamhet,
- vara en demokratiskt styrd organisation som agerar i enlighet med sitt ändamål,
- använda statsbidraget till det ändamål det beviljats för och ha ett tydligt anordnarskap i all verksamhet,
- lämna de uppgifter som Folkbildningsrådet begär för att kunna fullfölja sitt myndighetsuppdrag.

Omständigheter som framkommit i ärendet avseende studieförbundets medlemsorganisation och samverkansparter

Mot bakgrund av de uppgifter som framkom i SVT:s reportage har studieförbundet genomfört en egen utredning av ISS, de berörda

---

¹ Se 2 kap. 4 § och bilagan till Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

² Se 18 § Förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen och Förvaltningslagen (2017:900).

föreningarna och verksamheten i syfte att säkerställa att såväl statsbidragsvillkoren som studieförbundets riktlinjer följts. Utredningen har baserats på utdrag ur verksamhetsredovisningssystem och arkiv, dokumentation om samarbeten och verksamhet samt intervjuer med föreningsrepresentanter, cirkelledare och medarbetare vid studieförbundet. Utredningen har redovisats till Folkbildningsrådet.

Studieförbundets utredning av samarbetet med ISS som medlemsorganisation har främst omfattat åren 2019–2022, eftersom samarbetet intensifierats från och med 2019. I de fall studieförbundet haft samarbeten med lokala föreningar som ingick i reportaget har utredningen omfattat verksamhet sju år bakåt i tiden (perioden 2015–2022).

ISS hade vid den aktuella tidpunkten 52 medlemsföreningar. Studieförbundets utredning omfattar sex av dessa medlemsföreningar och en förening som inte är medlem till ISS. Av de 26 personer som kontaktades i reportaget uttryckte två personer från studieförbundets samverkansparter att de var positiva till det upplägg som presenterades i reportaget. Initialt tog studieförbundet beslut om att pausa allt samarbete med föreningarna. Sedan det identifierats vilka föreningar som berörts av reportaget beslutades att utbetalningar av ersättning för gemensamma kostnader till övriga föreningar kunde fortgå enligt rutin, men att utbetalningar till berörda föreningar skulle vara fortsatt frysta under utredningstiden.

Av studieförbundets redovisning till Folkbildningsrådet framgår att studieförbundets bedömning efter genomförd utredning är att de aktuella samverkansparterna har en demokratisk struktur och att samarbetena genomförts enligt statsbidragsvillkoren samt studieförbundets riktlinjer. Studieförbundet anser vidare att det som framkommit i reportaget som berör ISS och de lokala samverkansparterna handlar om enskilda överträdelser kopplat till individer. När ISS fick kännedom om reportaget agerade man genom att frysa bidragen till berörda medlemsföreningar. De berörda personerna stängdes av och kom senare att uteslutas ur organisationen. ISS upprättade även en åtgärdsplan för att förhindra liknande händelser.

Studieförbundets bedömning är att det som framgår i reportaget inte reflekterat föreningarnas värdegrund och att individernas agerande inte är något som sanktionerats av föreningarna. Studieförbundets uppfattning är att det inträffade främst berott på brister i de lokala föreningarnas rutiner, som öppnat upp för individer att agera på ett sätt som går emot

föreningarnas värdegrund. Studieförbundets samverkansparter har tagit avstånd från det som hänt.

Studieförbundets slutsats är vidare att studieförbundets anordnarskap i verksamheten säkerställts genom inledande dialog med varje förening om värdegrund och mål, samt introduktion om folkbildning.

Cirkelledarutbildningar har genomförts och verksamhetsbesök har utförts. I alla utom ett fall har samverkansavtal skrivits med föreningarna.

Studieförbundet framhåller i sin redovisning till Folkbildningsrådet att det som framkommer i reportaget, om missbruk av företeelsen tidsbegränsade äktenskap och att människor i en utsatt situation riskerar att fara illa, går rakt emot de värden studieförbundet vilar på och arbetar utefter och att studieförbundet tar starkt avstånd från det. Som resultat av studieförbundets utredning har förbundsstyrelsen fastställt en åtgärdsplan. Bland åtgärderna återfinns bland annat kompetenshöjning av personal, ett förstärkt kvalitetsarbete, utveckling av egen verksamhet och eget studiematerial inom olika juridiska frågor som berör trossamfundens roll i samhället, jämställdhetssatsningar samt interna personalkonferenser i etiska frågor inom folkbildningens förhållningssätt.

Sedan studieförbundet avslutat utredningen av ISS har studieförbundet och ISS avbrutit sitt samarbete, till följd av att parterna haft svårigheter att hitta en gemensam grund för framtida samverkan. ISS utträdde som medlemsorganisation ur studieförbundet i början av 2023.

Uppföljning av studieförbundets vidtagna åtgärder

På begäran av Folkbildningsrådet har studieförbundet inkommit med en redovisning över de åtgärder som vidtagits sedan utredningen av ISS. Studieförbundet uppger i redovisningen att de åtgärder som beslutats i relation till ISS inte kunnat slutföras i och med att ISS inte längre är en medlemsorganisation. I relation till de lokala föreningar som fortsatt velat samverka med studieförbundet har det upprättats en särskild checklista. Till exempel har stickprovskontroller gjorts av utbetalningar av kostnadsersättningar till föreningarna under 2023, för att kontrollera att checklistan efterlevs. I övrigt uppger studieförbundet att alla åtgärder kommit i gång och bidragit till en genomgående höjning av kvaliteten. Som exempel på vidtagna åtgärder framhålls utbildningsinsatser för imamer, samtal kring kommande verksamhetsavtal, uppdaterade diskussioner i olika

forum, nytt studiematerial på temat lagar och föreskrifter för muslimska trossamfund, och andra kompetenshöjande åtgärder.

Folkbildningsrådets bedömning i den här delen

I Folkbildningsrådets uppdrag ligger att granska misstänkta avvikelser från statsbidragsvillkoren och att vidta åtgärder om villkoren för statsbidraget inte har följts. I den här delen av ärendet har Folkbildningsrådet granskat misstänkta avvikelser från de grundläggande villkor för att erhålla statsbidrag som anger att studieförbundet ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar och inte får bedriva eller främja antidemokratisk verksamhet samt vara en demokratiskt styrd organisation som agerar i enlighet med sitt ändamål.

Har studieförbundet följt det grundläggande villkoret för att erhålla statsbidrag: att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar och att inte bedriva eller främja antidemokratisk verksamhet?

Den ursprungliga frågan i detta ärende rör huruvida företrädare för studieförbundets medlemsorganisation och samverkansparter främjat utnyttjande av kvinnor i en utsatt situation, inom ramen för den shiamuslimska företeelsen tillfälligt äktenskap.

Det har i granskningen framkommit att såväl studieförbundet som dess medlemsorganisation och övriga berörda samverkansparter tar avstånd från de händelser som framkommer i reportaget såsom oacceptabla och inte på något sätt förenliga med vare sig studieförbundets värdegrund eller villkoren för statsbidraget. Utredningen har fokuserat på frågan om de personer som uttalar sig på ett oacceptabelt sätt i reportaget kan anses vara företrädare för organisationerna och på frågan om det funnits brister i organisationerna som möjliggjort att detta kunnat inträffa.

Det framgår av utredningen att studieförbundets bedömning är att vad som framkommer i reportaget inte beror på systematiska överträdelser som sanktionerats av organisationerna, utan att det är kopplat till enskilda individer som agerat på eget bevåg. Det inträffade ska, enligt studieförbundets uppfattning, ha berott på brister i föreningarnas rutiner som möjliggjort för dessa individer att agera felaktigt. Det framkommer även

av utredningen att dessa individer omedelbart efter att innehållet i reportaget blivit känt stängdes av och att de därpå uteslöts ur organisationen.

Folkbildningsrådets bedömning är att de individer som uttalade sig i strid med såväl gällande lagstiftning som med statsbidragsvillkoren är att bedöma som företrädare för organisationen. Folkbildningsrådet har dock inte funnit anledning att ifrågasätta slutsatsen att det inträffade inte utgör systematiska överträdelser och anser vidare att de åtgärder som vidtogs förefaller rimliga.

Har studieförbundet följt det grundläggande villkoret för att erhålla statsbidrag: att vara en demokratiskt styrd organisation som agerar i enlighet med sitt ändamål?

Folkbildningsrådet har inte funnit anledning att, mot bakgrund av omständigheter som framkommit i ärendet, ifrågasätta att studieförbundet, dess medlemsorganisation och samverkanspartner är demokratiskt styrda organisationer som agerar i enlighet med sitt ändamål. Såväl studieförbundet som ISS har inom ramen för ärendet vidtagit åtgärder utifrån en demokratisk struktur för att uppfylla sitt ändamål.

Omständigheter som framkommit i ärendet avseende förekomsten av två material i verksamheten

Inom ramen för utredningen av samarbetet med ISS har studieförbundet även utrett vilka verksamheter studieförbundet har haft med föreningar som berörs av reportaget, samt analyserat dessa verksamheter utifrån aspekter som ämne och innehåll, kvalitet och jämställdhet i syfte att säkerställa att verksamheten inte avviker från statens syften och villkor för statsbidraget.

I verksamhetsanalysen granskades i ett första skede totalt 649 arrangemang och 30 002 studietimmar som genomförts under perioden 2015–2022. Därtill granskades 72 material bestående av böcker och webbsidor som enligt rapporteringen förekommit i dessa arrangemang. Två av dessa material har av studieförbundet bedömts inte vara förenligt med vare sig villkoren för statsbidraget eller studieförbundets värdegrund.

Studieförbundet uppger i sin första redovisning till Folkbildningsrådet att det problematiska innehållet i materialen inte utgjort underlag för studiecirkelarna, trots att detta finns angivet i arbetsplanerna. Studieförbundets uppfattning är att felet ligger i rapporteringen av verksamheten och har orsakats dels av cirkelledarnas okunskap om vikten av

att revidera planen utifrån den faktiska verksamheten, dels av brister i studieförbundets materialgranskning. Studieförbundets medarbetare ska enligt rutin ha gett stöd i planeringen av studiecirkelarna, bland annat genom att föreslå studiematerial och upplägg, men i dessa fall har kvalitetssäkringsprocessen brutit då det problematiska materialet inte identifierats. Studieförbundet uppger även att det funnits en otillräcklig kontroll för att säkerställa att arrangemangen rapporterats korrekt.

Studieförbundets uppfattning är att det föreligger behov av kompetensutveckling av cirkelledare, särskilt avseende val av material och formulering av problematiserande frågor kring innehållet, samt vidareutveckling av studieförbundets rutiner.

Studieförbundets slutsats i den här delen är att det är fel i rapporteringen av arbetsplaner och material i sju studiecirkel. Studieförbundet har därför beslutat att stryka dessa ur rapporteringen. Det berör sex arrangemang och 624 studietimmar som genomförts med en förening och ett arrangemang och 87 studietimmar som genomförts med en annan förening. Totalt utgör det 162 studietimmar för år 2021 och 549 studietimmar år 2020.

Kompletterande utredning av vidare förekomst av materialen

På begäran av Folkbildningsrådet har studieförbundet kompletterat sin utredning till att omfatta frågan om dessa material förekommit även i andra delar av verksamheten än den redan granskade. Folkbildningsrådet efterfrågade även närmare information om själva materialen.

Av studieförbundets kompletterande utredning framgår att de aktuella materialen utgörs av följande två publikationer (översatta engelska titlar):

- Islamic Laws. According to the Fatwas of His Eminence al-Sayyid Ali al-Husayni al-Sistani. (Omfattar drygt 700 sidor.)
- The Upbringing of Children in Islam. English translation of the Arabic Book, Tarbiyat al-aw'lad fi al-Islam. The original book is in Arabic by Sheikh Abd 'All^ah N^aaseh Alw^aan. (I tre delar, totalt drygt 300 sidor.)

Studieförbundet förtydligar i den kompletterande redovisningen att materialen bland annat innehåller teman som rör barnäktenskap, barnaga och homosexualitet. Materialens innehåll uppdagades genom att studieförbundet tog in en extern expert för att utvärdera och ge ett

professionellt utlåtande om material som förekommit i ISS-föreningar generellt. Denna expert konstaterade att det i dessa två material förekommer delar som dels är problematiska utifrån svensk lagstiftning, dels att det finns delar där författaren själv numera motsätter sig innehållet. Studieförbundet framhåller att innehållet i sig självt i dessa texter inte behöver exkludera det från folkbildningsverksamheten, eftersom även ett problematiskt material kan användas om det finns ett folkbildande förhållningssätt och ett demokratiskt lärande. Studieförbundet konstaterade dock i den ursprungliga utredningen, att vid en närmare kontroll av de studiecirklar där materialen har förekommit kan det inte säkerställas att ett folkbildande förhållningssätt har tillämpats. Samarbetet med ISS avbröts också som ett led i utredningen. Mot bakgrund av en samlad bedömning valde studieförbundet därför att stryka den verksamhet där materialen förekommit ur verksamhetsrapporteringen och att avaktivera materialen i rapporteringssystemet.

I den kompletterande utredningen, som alltså syftade till att utröna om materialen förekommit även i annan verksamhet än den redan granskade, uppger studieförbundet att man genomfört en omfattande digital sökning i rapporteringssystemet för åren 2015 – 2021 och sedan granskat de studiearbetsplaner där materialen har omnämnts. Vid behov har granskningen sedan efterföljts av samtal med aktuella samverkansparter och cirkelledare för att fastställa i vilken omfattning materialen förekommit och om ett folkbildande förhållningssätt tillämpats i verksamheten.

Enligt studieförbundet rör det sig om ytterligare 46 arrangemang fördelat på två distrikt och fyra samverkansparter där materialen har förekommit. Enligt studieförbundet har det aktuella materialet i distrikt Norra endast förekommit i en lista över extramaterial i studiecirklar som berört skillnader mellan sunni och shia. Ingen del av materialet ska ha använts eller förekommit som en del av arbetsplanerna. Beträffande distrikt Södra har delar av materialet förekommit i studiecirklar som berört barnuppfostran. Dock ska inga av de delar som av experten identifierats som problematiska ha använts eller behandlats som en del av arbetsplanerna. Det är vidare studieförbundets uppfattning att de aktuella cirkelledarna har relevant utbildning för uppdraget.

Av studieförbundets kompletterande redovisning till Folkbildningsrådet framgår även att det redan i samband med intern kvalitetskontroll

genomförd år 2020 uppdagades att dessa två material, enligt studieförbundets uppfattning, inte uppfyller svensk lag. Studieförbundet uppger att man redan då vidtog åtgärder för att materialen inte skulle användas, genom att muntligen informera chefer i en breddad ledningsgrupp om materialen och undanbe att dessa används i studieförbundets verksamhet.

Studieförbundet uppger vidare att materialen därmed inte borde ha förekommit i verksamheten efter 2020, och att man kan slå fast att materialen inte har förekommit strukturellt. Under uppföljande lokala samtal ska det ha framkommit att materialen levt kvar genom några få lokala cirkelledare i deras respektive cirklar. Studieförbundet framhåller även att materialen är tillgängliga på nätet och att deltagarna kunde hitta dit inför och mellan sammankomsterna och att det ibland refererats till vissa delar av materialen under samtalen, dock inte till de delar som av experten refererats som problematiska.

Studieförbundets sammanfattande bedömning efter den kompletterande utredningen är att verksamheternas innehåll, upplägg och kvalitet är god och att förhållningssättet till materialen är av folkbildande natur samt att cirkelledarnas introduktion och kvalifikationer är uppfyllda. Studieförbundet ser därför, vid tiden för den här redovisningen, ingen anledning att stryka arrangemang inom ramen för den kompletterande utredningen.

På Folkbildningsrådets uppföljande frågor om vilken kompetens de två verksamhetsutvecklare som hanterat de aktuella studiecirkelarna har inom folkbildning, hur länge de har arbetat på studieförbundet samt vilket stöd de haft internt har studieförbundet svarat att en sådan utredning försvåras av att dessa personer inte längre finns kvar i organisationen. Studieförbundet har i sammanhanget lämnat generella beskrivningar över arbetet med kompetensutveckling internt.

Studieförbundet har inte redovisat någon dokumentation över de muntliga utredningsåtgärder man uppger att man har vidtagit under såväl den ursprungliga som den kompletterande utredningen.

Förtydligande redovisning av innehållet i materialen

På begäran av Folkbildningsrådet har studieförbundet inkommit med närmare läsanvisningar till vilka delar av materialen som av studieförbundet

bedömts vara oförenliga med svensk lag och statsbidragsvillkoren. Studieförbundet har även återkopplat med ett förtydligande av den ursprungliga utredningens slutsatser, där det bland annat framgår att dessa två material flaggades i internetsökningar för att vara potentiellt olämpliga, tveksamma eller bryta mot statsbidragsvillkoren och studieförbundets värdegrund. Båda skickades då till en extern expert för att granskas. Det avgränsade uppdrag som gavs till den externa experten, mot bakgrund av materialens omfattning, var att identifiera om någon del av materialen antingen behandlar ämnet barnäktenskap utan att ta avstånd från det eller om något utdrag av materialen, i helhet eller oberoende av andra delar, kan anses bryta mot svensk lag. Endast ett av dessa kriterier behövde vid granskning uppfyllas för att expertens uppdrag skulle vara utfört, bedömningen har alltså inte gjorts på materialens alla delar utan har fungerat exkluderande.

Av studieförbundets närmare redovisning av innehållet framgår att i publikationen ”The Upbringing of Children in Islam” förekommer till exempel avsnitt som behandlar vid vilken ålder som barnaga är acceptabelt, att homosexualitet anses vara en synd, att olika typer av gärningar (mord, otrohet, stöld mm) ska straffas bland annat genom stympning och dödsstraff samt avsnitt som bygger på antisemitiska konspirationsteorier. Dessutom finns ett avsnitt i publikationen ”Islamic laws” som behandlar ämnet barnäktenskap utan att ta avstånd från det. Den externa experten har dock påpekat att författaren till publikationen sedan den publicerades har ändrat uppfattning i frågan och numera motsätter sig att minderåriga ska ingå äktenskap.

Studieförbundet vidhåller i den förtydligande redovisningen att bedömningen är att materialen innehåller problematiska delar som inte bör användas utan problematiserande frågor för att säkerställa ett folkbildande förhållningssätt.

Folkbildningsrådets fördjupade granskningsåtgärder

I syfte att kontrollera uppgifter som studieförbundet lämnat har Folkbildningsrådet vidtagit fördjupade granskningsåtgärder vad avser den inrapporterade folkbildningsverksamhet om 46 arrangemang som studieförbundet identifierat i sin kompletterande utredning.

Den fördjupade granskningen har skett på plats hos studieförbundet, direkt i det digitala rapporteringssystemet. Folkbildningsrådet har särskilt granskat arrangemangen utifrån vilken typ av verksamhet som har bedrivits (studiecirkel, kulturprogram eller annan folkbildningsverksamhet), vilka som varit målgrupp och deltagare, cirkelledare och vilken cirkelledarutbildning de haft vid tillfället för genomförandet, vilka verksamhetsutvecklare som ansvarat för den inrapporterade verksamheten, samt med vilken samverkansförening studieförbundet bedrivit verksamheten. Dessutom har samtliga arbetsplaner granskats.

Vid Folkbildningsrådets fördjupade granskning framkom att de 46 arrangemangen består av två olika typer arrangemangstyper. Den ena arrangemangstypen är studiecirkel som har genomförts tillsammans med tre olika föreningar. Studiecirkelarnas arbetsplaner beskriver ett planmässigt lärande inom bland annat tvagning och bön. Ämnet för alla studiecirkel är rättskunskap. Den andra arrangemangstypen är annan folkbildningsverksamhet, som bedrivits tillsammans med en förening. Temat för verksamheten är etik och moral och målgruppen är barn från sju års ålder.

Den fördjupade granskningen visade även att i samtliga arbetsplaner anges materialet som huvudmaterial och att det har funnits som valbart studiematerial inom studieförbundet till och med år 2021. Vidare framkom att arbetsplanerna för de olika arrangemangen är i det närmaste identiska och utformade på så vis att texten kan tolkas som vägledande, instruerande och vägvisande. Det saknas beskrivningar av att studiecirkeln är ämnad att problematisera eller använda studiematerialet i en jämförande kontext.

Folkbildningsrådets fördjupade granskning visade vidare att cirkelledarna hade genomgått grundläggande cirkelledarutbildning vid tillfället för den genomförda verksamheten. Folkbildningsrådet har även tagit del av studieförbundets utbildningsmaterial som används inom cirkelledarutbildningen.

Mot bakgrund av den information som framkom under den fördjupade granskningen har studieförbundet uppgett till Folkbildningsrådet att även om materialen står angivna som huvudmaterial i arbetsplanerna så har de i praktiken enbart använts som referensmaterial. Enligt uppgift från cirkelledarna har man i stället använt andra material i verksamheten. Anledningen till att arbetsplanerna inte beskriver verkliga förhållanden

menar studieförbundet beror på bristande kompetens kombinerat med språkliga brister och tidsbrist hos cirkelledarna.

Studieförbundet menar också att de föreningar som granskats i den kompletterande utredningen har använt materialen för att jämföra med andra muslimska inriktningar. Studieförbundet framhåller att detta tyder på ett folkbildningsmässigt innehåll i den aktuella verksamheten.

Någon dokumentation av de samtal som uppges ha förts mellan kvalitetshandläggare och cirkelledare har inte kunnat redovisas på ett strukturerat sätt av studieförbundet, trots uppmaningar från Folkbildningsrådet. Vid ett digitalt möte med Folkbildningsrådet förevisade studieförbundet en i närtid upprättad sammanställning, enligt uppgift baserad på lösa minnesanteckningar på arabiska som ska ha utgjort kvalitetshandläggarnas dokumentation inom ramen för utredningen och som legat till grund för studieförbundets bedömning i den här delen.

Folkbildningsrådets uppfattning från mötet är att den förevisade sammanställningen övergripande beskrev att studiematerialet inte ska ha använts i barnverksamheten, utan att deltagarna själva ska ha fått påverka samtalsämnena utifrån behov. Till exempel ska känsliga frågor som barnen inte vill eller kan diskutera med sina föräldrar ha tagits upp. Vidare visade sammanställningen att inrapporterad verksamhet som uppgivits vara studiecirkel i ämnet rättskunskap utgjort studiecirkel i ämnet barnuppfostran. Arbetsplanerna stämmer enligt dessa uppgifter inte överens med genomförandet, varken i ämne, studiematerial eller metod.

Studieförbundet vidhåller vid tidpunkten för mötet att verksamheten varit av god kvalitet och haft ett folkbildningsmässigt förhållningssätt. De beskriver att de har god kontakt med föreningarna och goda relationer.

Trots begäran av Folkbildningsrådet har studieförbundet inte överlämnat ovan refererade sammanställning efter mötet.

Studieförbundets ändringsbeslut

I slutskedet av Folkbildningsrådets granskning inkommer studieförbundet med en skrivelse benämnd "Ändringsbeslut: att justera kompletterande arr". Av skrivelsen framgår att studieförbundet gjort en ny bedömning, baserad på information som framkommit i samband med Folkbildningsrådets fördjupade granskning. Studieförbundet uppger i skrivelsen att den

nationella kvalitetsavdelningen upptäckt att bristerna i kvalitetshanteringen lokalt varit större åren 2015–2021 än den första bedömningen gjort gällande. Studieförbundet uppger vidare att underlaget samt redovisningen av den kompletterande utredningen till Folkbildningsrådet innehåller fel. Studieförbundet gör mot bakgrund av detta en ny bedömning och väljer att justera alla 46 arrangemang, eftersom man kommit till slutsatsen att tydliga brister i anordnarskapet framkommit.

Sammanfattningsvis har studieförbundet beslutat att stryka totalt 53 arrangemang som bedöms inte ha följt statsbidragsvillkoren inom ramen för det aktuella ärendet.

Folkbildningsrådets bedömning i den här delen

I Folkbildningsrådets uppdrag ligger att granska misstänkta avvikelser från statsbidragsvillkoren och att vidta åtgärder om villkoren för statsbidraget inte har följts. I den här delen har Folkbildningsrådet granskat misstänkta avvikelser från de grundläggande villkor för att erhålla statsbidrag som anger att studieförbundet ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar och inte får bedriva eller främja antidemokratisk verksamhet, använda statsbidraget till det ändamål det beviljats för och ha ett tydligt anordnarskap i all verksamhet, samt lämna de uppgifter som Folkbildningsrådet begär för att kunna fullfölja sitt myndighetsuppdrag.

Har studieförbundet följt det grundläggande villkoret för att erhålla statsbidrag: att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar och att inte bedriva eller främja antidemokratisk verksamhet?

Under utredningen upptäcktes att två material förekommit i verksamheten, vars innehåll bedömdes av studieförbundet vara oförenliga med såväl statsbidragsvillkoren som svensk lag. De frågor som uppstod var då *om* och i så fall *hur* dessa material använts, samt i vilken utsträckning.

Folkbildningsrådet har tagit del av de ifrågasatta materialen och kan, i likhet med studieförbundet, konstatera att innehållet till del är helt oförenligt med villkoren för statsbidraget. Även kontroversiellt material kan dock tillåtas inom ramen för folkbildningsverksamheten, men kräver då att studieförbundet tar ett mycket stort ansvar och säkerställer att innehållet

problematiseras och att demokratiska värderingar lyfts fram. Detta är särskilt fallet om målgruppen för verksamheten är minderåriga.

Att materialen har förekommit i verksamheten är ostridigt i ärendet. Studieförbundet har dock under utredningen dels lämnat i viss mån motstridiga uppgifter om hur och i vilken utsträckning de aktuella materialen har använts i verksamheten, dels inte kunnat styrka påståendet att de har använts med ett folkbildningsmässigt förhållningssätt. Den omständighet att studieförbundet haft vetskap om materialen sedan åtminstone 2020 och uppenbarligen inte vidtagit tillräckliga åtgärder är dessutom försvårande i sammanhanget.

Folkbildningsrådets bedömning är därmed att studieförbundet, inom ramen för den granskade verksamheten, har brustit i efterlevnaden av det grundläggande villkor som anger att studieförbundet ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar och inte får bedriva eller främja antidemokratisk verksamhet.

Har studieförbundet följt det grundläggande villkoret för att erhålla statsbidrag: att använda statsbidraget till det ändamål det beviljats för och ha ett tydligt anordnarskap i all verksamhet?

Kravet på ett tydligt anordnarskap innebär att studieförbundet ska säkerställa att varje arrangemang som anordnas med stöd av, eller rapporteras som underlag för, statsbidrag följer statsbidragsvillkoren. Anordnaransvaret kan inte överlåtas till annan part.

Av utredningen framgår att det är studieförbundets uppfattning att anordnarskapet har brustit i den granskade verksamheten. Studieförbundet har slutligen beslutat att stryka samtliga arrangemang där de aktuella studiematerialen har förekommit. Statsbidraget har därmed inte använts till det ändamål det har beviljats för.

Folkbildningsrådet kan konstatera att omfattningen av den bristfälliga verksamheten visserligen är ringa, i relation till studieförbundets totala verksamhet, men att bristernas art är särskilt allvarliga. Studieförbundet har inte kunnat visa att man säkerställt att de aktuella arrangemangen följt statsbidragsvillkoren. Folkbildningsrådet instämmer därmed i studieförbundets bedömning att ett tydligt anordnarskap saknats i

verksamheten och att statsbidraget inte har använts till det ändamål det beviljats för.

Folkbildningsrådets bedömning är därmed att studieförbundet, inom ramen för den granskade verksamheten, har brustit i efterlevnaden av det grundläggande villkor som anger att studieförbundet ska använda statsbidraget till det ändamål det beviljats för och ha ett tydligt anordnarskap i all verksamhet. Statsbidraget ska därmed återbetalas.

Har studieförbundet följt det grundläggande villkoret för att erhålla statsbidrag; att lämna de uppgifter som Folkbildningsrådet begär för att kunna fullfölja sitt myndighetsuppdrag?

Det är Folkbildningsrådets uppfattning att studieförbundets inlämnade redovisningar genomgående haft sådana brister i framställningen att det medfört upprepade följdfrågor från Folkbildningsrådet för att i så stor utsträckning som möjligt kunna utröna omständigheterna i ärendet. Studieförbundet har vidare lämnat i viss mån motstridiga uppgifter under utredningens gång och har, trots flera uppmaningar från Folkbildningsrådet, inte inkommit med dokumenterade underlag från de muntliga utredningsåtgärder som vidtagits under såväl studieförbundets ursprungliga utredning som den kompletterande utredningen. Det har därför inte gått att verifiera centrala uppgifter från studieförbundet.

Sedan Folkbildningsrådet vidtagit fördjupade granskningsåtgärder har studieförbundet i utredningens slutskede medgivit att inlämnade redovisningar innehållit felaktigheter och ändrat uppfattning i centrala delar.

Folkbildningsrådets bedömning är därmed att studieförbundet, inom ramen för granskningen, har brustit i efterlevnaden av det grundläggande villkor som anger att studieförbundet ska lämna de uppgifter som Folkbildningsrådet begär för att kunna fullfölja sitt myndighetsuppdrag.

Folkbildningsrådets sammanfattande bedömning

Folkbildningsrådets sammanfattande bedömning är att studieförbundet har brustit i efterlevnaden av de grundläggande statsbidragsvillkoren avseende den granskade verksamheten.

Det är vidare Folkbildningsrådets bedömning att den åtgärdsplan som studieförbundet redovisat framför allt syftar till att svara mot det som varit

grundfrågan i utredningen kopplat till den tidigare medlemsorganisationen. Sett till de brister som konstaterats inom ramen för granskningen måste studieförbundet därför vidta konkreta åtgärder, som bland annat säkerställer rutiner kring val av material samt högt ansvarstagande och problematiserande kontext i liknande verksamhet.

Ibn Rushd ska därför, mot bakgrund av konstaterade brister, återbetala statsbidrag för den aktuella verksamheten och senast den 10 januari 2024 redovisa en åtgärdsplan med syfte att säkerställa att liknande brister inte ska återupprepas.

Beräkning av återkrav

Totalt ska 53 arrangemang strykas till följd av Folkbildningsrådets och studieförbundets ställningstaganden. Av dessa har studieförbundet tidigare strukit sju arrangemang. Detta gör att ytterligare 46 arrangemang ska strykas med 158 deltagare och 2 805 studietimmar avseende studiecirkel och annan folkbildningsverksamhet. Baserat på de nyckeltal som Folkbildningsrådet fastställt i en rad tidigare beslut innebär det att 146 900 kronor ska återbetalas.

Föredragande har varit utredare Nela Bengtsson. I ärendets slutliga beredning har även enhetschef Morgan Öberg samt chefsjurist Linda Stridsberg medverkat.

För Folkbildningsrådet

Mats Bernerstedt
T.f. generalsekreterare